

A dark, grainy photograph showing a car submerged in water. The car is mostly obscured by the dark water, but a person is visible inside, appearing to be in the driver's seat. The image has a high-contrast, almost black and white appearance with some greenish-blue tones. The text is overlaid on the lower right portion of the image.

“Toen ik arriveerde,
was de auto al volledig
gezonken. Met de twee
kinderen erin”

het moment

Luc David

BRANDWEERMAN

“Ik sprong recht en zag duizenden sterretjes rondom me: kleine stofdeeltjes die in brand stonden. Ik begon als een gek op mezelf te kloppen omdat ik dacht dat ik in de fik stond.” Adjudant Luc David heeft er 41 jaar bij de brandweer opzitten. Vier verschroeiende decennia, goed voor honderden momenten die hij nooit meer vergeet, zelfs al zou hij dat willen. “Dat zit hierin, dat blijft hierin.”

TEKST
ILLUSTRATIES

Mathieu Dams
Randall C.

“H et was in 1979.” Adjudant Luc David (59) bladert door een van twee dikke knipselmappen die op tafel liggen, in de zonovergoten tuin van zijn woning in Nieuwpoort. Hij is 41 jaar brandweerman geweest en noemt zichzelf nu, geheel in lijn met de job, ‘uitdovend’. Het lichaam wil niet meer helemaal mee, het is mooi geweest. In die vier decennia heeft hij het allemaal gedaan, zo zegt hij zelf. Luc was pompier, ambulancier, duiker. Hij dook net zo goed in het water als in de vlammen.

“Kijk, dit zocht ik.” Luc wijst op een vergeeld artikel over twee kindjes die uit een gezonken auto zijn gered. Op de foto staat het autootje, een DAF, nog na te druppen. Het getroffen gezin, zo blijkt, zijn bekenden van Luc. Terwijl hij, met een oog op de

krantenknipsels, het verhaal doet, dansen de beelden overduidelijk nog op zijn netvlies.

“8 augustus 1979. Er kwam een oproep binnen voor een auto te water. Het was een DAF Variomatic, de automatische versnellingsbak die destijds ook ‘het pientere pookje’ werd genoemd omdat het systeem zo eenvoudig was. Om vooruit te rijden duwde je de pook naar voor, om achteruit te rijden naar achter en al de rest gebeurde automatisch. De auto stond geparkeerd voor het huis, aan de andere kant lag het kanaal. De twee kindjes van het gezin, een jongen van vier en een meisje van twee, waren al spelend in de auto gekropen. De jongen moet daarbij tegen de versnellingspook geduwd hebben, waardoor de auto is beginnen bollen, tot hij in het water belandde. Op het alarmerende geroep van de moeder zijn daarop de hulpdiensten verwittigd. Ik snelde er met een collega naartoe. In de auto deed ik mijn duikersgerief al aan, zodra we aangekomen waren dook ik meteen in het water. De auto was helemaal onder water, maar



aan de luchtbellen die eruit ontsnapten kon je nog zien waar hij lag.

“Ik forceerde de deur aan de chauffeurskant. Op de tast, want onder water zie je geen hand meer voor ogen. Door de druk van het water is het ook niet zo gemakkelijk om een autodeur te openen, maar de wagen lag netjes op zijn wielen op de bodem. Bij auto's die op hun zij liggen of ondersteboven is dat al moeilijker. Eens de deur geopend, vond ik het meisje meteen. Naar haar broertje heb ik langer moeten zoeken, hij zat weggestopt achter de zetel. Dus moest ik die eerst forceren en uit de auto sleuren, alvorens ik die kleuter kon bevrijden.”

Eens op het droge startten Luc en zijn collega meteen met de reanimatie. Mond-op-mondbeademing op twee paar blauwe lipjes. Het meisje was de eerste bij wie ze opnieuw een hartslag voelden. Haar broertje bleek moeilijker terug te brengen, maar ook hij kreeg uiteindelijk een zwakke polsslag. Een mirakel, aangezien beide kinderen minutenlang onder water waren gebleven. Luc slaat een bladzijde om in zijn knipselmap. Ik krijg enkele nieuwe artikels over het ongeval onder ogen. Daarin is geen sprake meer van mirakels. “24 uur na het ongeval overleed de jongen alsnog in het ziekenhuis. Het meisje was op dat moment niet meer in kritieke

toestand. Ik ben toen naar begrafenis van dat jongetje geweest, maar ik kon dat niet aan. Ik heb gehuild als een klein kind. Zelfs nu krijg ik het moeilijk.” Luc wijst naar zijn slaap. “Dat zit hierin. Dat blijft hierin.”

Niet lang na de begrafenis van de jongen kwam de tweede klap. Zijn zusje, dat in eerste instantie goed herstelde, had in het ziekenhuis een infectie aan de longen gekregen. Ook zij overleed.

Inferno te Nieuwpoort

37 jaar later probeert Luc zich er nog altijd van te overtuigen dat hij alles gedaan heeft wat hij kon. “We deden het perfect. We waren supersnel ter plaatse, ik lag meteen in het water en kon de twee er, gezien de situatie, snel uithalen. En toch mocht het niet baten.” Konden die kindjes überhaupt wel gered worden, werp ik op. Wie zolang onder water blijft, is toch een vogel voor de kat? “Dat geloof ik niet”, klinkt het ferm. “Als die kindjes vandaag in het water waren gesukkeld, hadden ze het gehaald. Dat weet ik zeker. Nu hebben we defibrillators mee, bijvoorbeeld. Het is echt niet onmogelijk om lang onder water te blijven en het toch na kunnen vertellen. Je moet ook andere factoren meetellen. Als je in koud water belandt, gaat je lichaam in shock. Hoe kouder, hoe beter. De ademhaling verzwakt waardoor je minder water

“Onder water forceerde ik de deur aan de chauffeurskant. Het meisje vond ik meteen. Naar haar broertje heb ik langer moeten zoeken. Ik moest eerst de zetel uit de auto sleuren alvorens ik hem kon bevrijden”

“Ik wilde dat mijn aspirant-brandweermannen de verhalen hoorden van mensen die dachten dat ze als ratten in de val zaten. Om er bij elke interventie opnieuw aan te denken. ‘Ze zijn aan het wachten. Op ons.’ Als pompier loop je op iets af waar alle andere mensen net van wegvluchten”

binnenkrijgt, de hartslag wordt trager... Daar komt bij dat die auto zich niet metéén vulde met water. Ik vermoed dat hij nog een tijdje gedreven heeft vooraleer te zinken. Dan heb je nog even een luchtbel in die auto waarin je kan ademen.”

Die zomermiddag in ‘79 stond Luc nog aan het begin van zijn lange carrière. Maar dat hij als jonge snaak bij de brandweer zou gaan, was al veel langer een uitgemakte zaak. Zijn vader was brandweercommandant en woonde met zijn gezin in de *conciergerie* van de kazerne. Luc was negen toen ze daarheen verhuisden. “Ik speelde er letterlijk tussen de brandweerwagens. De liefde voor het beroep is me zo met de papelel ingegeven. Op mijn zestiende volgde ik mijn eerste cursus EHBO, een jaar later sloot ik me aan bij de brandweer.”

Vandaag zijn we 41 jaar later. Luc is nu dus ‘uitdovend’ brandweerman. Nog niet met pensioen, maar ook niet meer in actieve dienst. Hij timmert stilaan aan een nieuwe carrière als natuurgids. Een tweede leven tussen duinen en bossen, ver weg van de spanning en adrenaline-opstoten die zijn carrière als pompier tekenden. Ik vraag hem hoeveel mensen hij gered heeft in al die jaren. Hij fluit tussen de tanden. “Dat gaat niet meer over honderden, maar over duizenden mensen.” En dat gebeurde niet alleen *on the job*. Ook na zijn uren bleef Luc een regelrechte beschermengel. “Ooit liep ik het stedelijk zwembad binnen net op het moment dat een zwemmer een hartaanval had gekregen. Ik ben hem meteen beginnen reanimeren, samen met de redder, tot de ambulance arriveerde. De dokter gaf hem een adrenalinepuit en die man heeft het gehaald. Hij woont

in Tenerife nu! Terwijl hij echt wel dood is geweest, eventjes. Van zulke details kan het leven afhangen.”

Al blijft het klein bier in vergelijking met de grootste redding uit Lucs carrière. We schrijven 4 april 1996. Een Witte Donderdag die pikzwart zou uitdraaien. Luc haalt de knipselmap weer boven.

“Om 3.30 u ’s nachts kwam de oproep binnen: brand in een appartementsblok aan de zeedijk. In de winter staan die flats zo goed als leeg, maar het was al paasvakantie en dan loopt het hier snel vol. We hadden dus te maken met een groot aantal mogelijke slachtoffers.”

Terwijl Luc de juiste artikels zoekt, vertelt hij verder alsof het gisteren was. “We kwamen toe op de dijk en zagen de hele benedenverdieping in lichtlaaie staan. Net daarboven zagen we ook al de eerste tekenen van leven: een koppeltje dat duidelijk om hulp gebaarde. We hebben onze ladder dwars door hun vensterraam geboord om hen eruit te halen. En dan zijn we eraan begonnen, hé.”

Luc, die bevelvoerder ter plaatse was, roept versterking op. Er komen extra ploegen, een tweede ladder wordt door een raam gebeukt. Overal gaan manschappen op zoek naar slachtoffers. “We stampten elke deur open, terwijl de rook zich al doorheen het hele gebouw had verspreid. We vonden bewusteloze personen op de trap: mensen die langs daar hadden willen vluchten maar bevangen waren door de rook.” Een voor een worden ze naar buiten geholpen. Tot er niemand meer overblijft om te redden. De balans is onwaarschijnlijk. Maar liefst 41 mensen worden door Luc en zijn collega’s van een gewisse dood gered. Ook de mensen die aan de achterkant van het gebouw vastzaten, op plekken

“Ik raakte verstrikt in een vissersnet. Ik was verdronken, ware het niet dat een collega me nog net kon bevrijden met een mes. Als die je in een race tegen de klok los aan het snijden is, denk je maar één ding: [kurkdroog] ‘Het is te hopen dat het lukt’”

waar de brandweelrui met de ladders niet konden komen. “Daarop is een collega aan de achterzijde met haakladders – ladders die bovenaan gebogen zijn, zodat je ze ergens achter kan haken – verdieping per verdieping naar boven gekropen. Hij heeft iedereen eruit gehaald.” Luc vertelt het met trots en ontzag. “Geen enkele dode, in wat één van de zwaarste branden was die Nieuwpoort ooit gekend heeft. ‘t Was de moeite, wèh.”

We bladeren door de krantenknipsels van toen. De foto’s maken pas echt duidelijk in wat voor hel Luc en zijn collega’s zich gewaagd hebben: het hele gebouw is zwartgeblakerd, ramen zijn gesprongen, de benedenverdieping volledig uitgebrand. “Het was echt een inferno. Achteraf stond ik thuis onder de douche te *bleiten*. Pure ontlading.”

Wachten op de vuurdood

Herinnert u zich het programma *Levensgevaar* op VTM nog, halverwege de jaren 90? Daarin reconstrueerde Marc Dupain wekelijks een moment waar mensenlevens aan een zijden draadje hingen. Ook de brand in Nieuwpoort werd verfilmd, met getuigenissen van zowel de brandweelrui als de slachtoffers. “Hun woorden heb ik nog lang gebruikt voor de lessen die ik gaf aan de brandweerschool”, zegt Luc. “Ik wilde dat mijn aspirant-brandweermannen de verhalen hoorden van mensen die vertelden dat ze als ratten in de val zaten en dat enkel de brandweeren nog kon redden. Of nog erger. Een mevrouw die vastzat, getuigde dat ze het eigenlijk al had opgegeven. Zij en haar man waren de laatsten die we eruit gehaald hebben. Ze hadden zich verschanst in de slaapkamer en waren met natte handdoeken over hun mond op bed gaan liggen, hand in hand, wachtend op de verstikkingsdood. Die verhalen moesten mijn studenten onthouden, om er op weg naar elke interventie opnieuw aan te denken. ‘Ze zijn aan het wachten. Op ons.’ Als pompier loop je op iets af waar alle andere mensen net van wegvluchten.”

Ik moet plots denken aan de brandweer van New York op 9/11. Met honderden liepen ze de torens van het World Trade Center in om slachtoffers te helpen. Met honderden vonden ze er de dood toen de torens

instortten. 343 brandweermannen lieten die dag het leven. Hele kazernes waren plots weggevaagd. “Ik ben enkele keren naar Amerika geweest met de Fire Observers, een vzw die stages organiseert bij Amerikaanse en Canadese korpsen”, pikt Luc in. “We kwamen in verschillende staten, maar overal kenden die gasten wel iemand die op 9/11 is gestorven. In de kazernes van de overleden brandweelruien hangen nu nog plakaten met hun namen op. ‘Nog steeds in opdracht’, staat erboven. Omdat die mannen nooit zijn kunnen terugkeren naar hun kazerne.”

Ook België heeft zijn ramp waarbij in één klap verschillende brandweermannen stierven. “De ontploffing”, zucht Luc, alsof ik maar meteen moet weten welke ontploffing hij bedoelt. Maar in brandweermiddens is de gasexplosie in Gellingen uit 2004 natuurlijk een begrip. “Een hele *uitruk* is toen gestorven. De eerste ploeg die ter plaatse was. Alle vijf in een fractie van een seconde gedood door de kracht van de explosie.”

Luc zelf ontsnapte ook een paar keer aan de dood. “We rukten uit voor een brandende silo waarin houtstof was opgeslagen. Alles verliep volgens het boekje: ik had mijn fles met perslucht in, mijn Nomex-muts aan, een goeie ouderwetse helm erop. We doen de deur van de silo open en op dat moment ontploft de boel: een stofexplosie. Gelukkig stonden we op dat moment nog buiten. Mijn collega en ik vlogen meters naar achter. Ik sprong recht en zag duizenden sterretjes rondom me: kleine stofdeeltjes die in brand stonden. Ik begon als een gek op mezelf te kloppen omdat ik dacht dat ik in de fik stond, wat gelukkig niet het geval was. Mijn collega was helemaal het noorden kwijt, die hebben ze moeten afvoeren. Maar er moest natuurlijk nog een brand geblust worden, dus schoot ik als bevelhebber weer in actie. Pas toen voelde ik de pijn aan mijn oren. Die waren zwaar verbrand: door de explosie waren mijn masker en helm afgerukt. Die oren, dat voel ik vandaag nog altijd. Maar op het moment zelf besef je niet waaraan je net bent ontsnapt, omdat je zo opgefokt bent door de adrenaline.”

Luc komt op dreef. “Ik heb ook eens vastgezet onder water. Als duiker hielpen we geregeld vissers,



“Brandt het achter een deur, gooien we die niet in één zwaai open. Want dan riskeer je een ontploffing door het plotse teveel aan zuurstof. We doen dat heel voorzichtig. Vandaag toch. Vroeger stampten we zonder pardon de deur in, zoals in de films. Als je geen deur instampte, was je niet goed bezig”

als er bijvoorbeeld een net vastzat in een schroef of zo. Dat waren goeie oefeningen voor ons. Op een keer raakte ik verstrikt in een net. Ik was verdronken, ware het niet dat een collega me nog net kon bevrijden met een mes. Als die je in een race tegen de klok los aan het snijden is, denk je maar aan één ding: (*kurkdroog*) ‘het is te hopen dat het lukt.’ Uiteindelijk is het een kwestie van kalm blijven en niet te veel zuurstof verbruiken. Nu kan je op je meter zien hoeveel perslucht je nog hebt, maar toen hadden we dat nog niet. Als de lucht opraaakte, merkte je dat omdat je niet meer zo gemakkelijk kon ademen. Dan moest je aan een hendel trekken om de reservevoorraad open te draaien. En dan wist je meteen ook: ik heb niet lang meer. Maar zolang ik mijn reserve niet moest opendraaien, zat ik goed.”

Gewelven weggeblazen

Intussen is Lucs vrouw Martine erbij komen zitten. Ook zij heeft een carrière bij de brandweer van Nieuwpoort achter de rug, waarvan een groot deel bij de dispatching. Ze heeft haar man meermaals letterlijk het vuur ingestuurd. Vaak met een klein hartje, geeft ze zelf toe. “Ik hoorde altijd aan zijn stem hoe serieus het was. Niet zozeer aan de manier waarop hij antwoordde, maar zijn stem zelf klonk gewoon anders: door de adrenaline, door de rook. Hoe harder ik hem hoorde piepen, hoe zwaarder de brand was.”

Martine brengt wijn en borrelnootjes. Het zijn de eerste echt warme dagen van het jaar. De zonneschijn en het idyllische fluiten van de merel die in een kuip achterin de tuin een badje komt nemen, staan in schril contrast met de horrorverhalen die nu als vanzelf uit Lucs mond rollen.

“Als je in de eerste *uitruk* zit, riskeer je altijd een beetje je leven. Ik herinner me een ontploffing in een taverne waarbij twee van onze mannen zwaargewond raakten. Het ging om een persoon die zelfmoord wilde plegen. Hij had brandgesticht en in de kelder een gasfles opengedraaid. Maar dat wist niemand. De brandweer werd in eerste instantie louter opgeroepen voor een persoon ‘opgesloten op het toilet’. Eens aangekomen merkten mijn collega’s dat er rook uit het gebouw kwam. Ze gaan naar binnen om het uit te pluizen en net op dat moment ontploft dat gas. Een gigantische knal, de gewelven van de kelder werden gewoon weggeblazen. En die twee zaten er middenin. Maar ze hebben het overleefd en zijn vandaag nog altijd in dienst.”

Voor een gewone sterveling is het amper voor te stellen hoe het moet zijn om een brandend gebouw binnen te lopen. Luc doceert: “Door de rook zie je geen steek, dus je tast de omgeving af met je rechterhand. Naargelang de hitte ga je lager en lager tegen de grond naar binnen. En zo zoek je kamer per kamer het hele pand af. Want het gebeurt dat mensen zich ergens achter verschansen om uit de greep van het vuur te blijven: achter een kast, onder het bed... Je vindt ze ook vaak aan een venster, omdat ze uit het raam wilden springen.

“Brandt het achter een deur, gooien we die niet in één zwaai open. Want dan riskeer je een ontploffing door het teveel aan zuurstof dat het vuur plots voedt. We doen dat heel voorzichtig. Vandaag toch. Vroeger niet: toen stampten we zonder pardon de deur in, zoals in de films. Als je geen deur instampte, was je niet goed bezig. (*knipooft*) We proberen ook zo weinig mogelijk water te gebruiken voor het



bluswerk. Dat water verdampt van de hitte: gebruik er te veel van en je krijgt gloeiend hete stoom. Moordend. Vroeger maakten we weleens de fout om van buiten met volle kracht te blussen terwijl er binnen nog mannen aanwezig waren. Die kregen de volle lading van die stoom.”

Tussen pot en pint

Wie beroepshalve brandhaarden opzoekt, weet dat er een moment zal komen dat hij op een dodelijk slachtoffer stuit. “Het ergste is als er meerdere leden van één gezin bij betrokken zijn”, fluistert Luc. “Hier in de buurt zijn er eens vijf of zes personen van hetzelfde gezin in een brand gebleven. Daar was ik zelf niet bij, maar het was een heel moeilijke periode voor het korps. Iedereen kende dat gezin. Zeker voor de mannen die daarbinnen waren en de slachtoffers vonden, bekende gezichten, was dat enorm zwaar.” Maar ook Luc heeft zijn dodenlijst. Met een stuk of tien, zijn ze. Dat is niet bijzonder veel op veertig jaar, maar het blijft natuurlijk wel aan de ribben plakken. “Ik zie ze nog zo voor me.” De knipselmappen blijven intussen gewoon dicht. Om de doden opnieuw voor de geest te halen, heeft hij geen opfrisbeurt nodig. “Een jonge gast die met zijn auto op een elektriciteitscabine was gevlogen en die we in zijn uitgebrande auto terugvonden. Een oudere vrouw die levend

verbrand werd op haar bed. Die had ik eerst nog niet gezien, tot ik aan het bed stond en haar vastnam.” Hij kan die beelden zich nog zo scherp herinneren, ook al dateren sommige van tientallen jaren geleden, dat het lijkt alsof hij er mentaal een foto van heeft genomen. Het is als met de verdronken kindjes. “Dat zit hier. Dat blijft hier.”

Tegenwoordig zijn er speciale teams die brandweermannen na dergelijke situaties opvangen. Slachtofferhulp is er ook voor de hulpverleners. In Lucs jonge jaren was dat wel even anders.

“Mentale begeleiding? Onbestaande. ‘*J’etter voorn hekoozn*’, zeiden ze. Je bent pompier of je bent het niet, dat was de mentaliteit. Veel praten deden we niet. Wie een intense interventie meemaakte, moest dat vooral op zijn eentje verwerken. Met de jaren is dat wel verbeterd. Na de uren dronken we weleens een pint samen. Op zulke momenten konden we gemakkelijker ons hart luchten, moest dat nodig zijn.”

Martine vult de wijn bij. We krijgen het gezelschap van Jan, de leermeester van Luc in de wereld van de Nieuwpoortse natuurgidsen. De bandrecorder gaat af. Het gesprek switcht van brand en doden naar reigers en eenden. In de verte klinkt een sirene. Maar, zo kunnen we ons voorstellen, na 41 jaar klinkt de roep van de bontbekplevier vast aantrekkelijker. ■

“Mentale begeleiding? ‘*J’etter voorn hekoozn*’, zeiden ze vroeger. Je bent pompier of je bent het niet, dat was de mentaliteit. Veel praten deden we niet. Wie een intense interventie meemaakte, moest dat achteraf op zijn eentje verwerken”